

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

The Results of the Experiment Using the Management Model
to Convey Local Wisdom for Secondary Schools

กิตติศักดิ์ สินธุวงศานนท์¹, เอี่ยมพร หลินเจริญ²,
ปกรณ์ ประจันบาน³ และอนุชา กอนพวง⁴

Kittisak Sinthuvongsanon¹, Aumporn Lincharearn²,
Pakorn Prachanban³ and Anucha Kornpuang⁴

^{1,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2}Educational Administration, Naresuan University, Thailand

E-mail: kittisaksi@nu.ac.th¹

Received: 2025-4-25; Revised: 2025-10-31; Accepted: 2025-10-31

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) ประเมินประสิทธิผลความเป็นประโยชน์ของแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูจำนวน 33 คน นักเรียนจำนวน 12 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง จำนวน 12 คน ประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 12 คน ของโรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ ปีการศึกษา 2567 ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1)แบบสอบถาม 2)การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัศึกษามีผลการพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.62, S.D.=0.33) โดยครูมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.31) คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.44) ประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีภาพรวมในระดับมาก (\bar{X} =4.45, S.D.=0.24)

2. รูปแบบมีความเป็นประโยชน์โดยครู นักเรียน ประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองได้มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการบริการจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการบูรณาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในหลักสูตรการเรียนการสอน มีการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยี ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นแนวทางที่สร้างสรรค์และทันสมัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้คงอยู่ ชุมชนไม่เพียงเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ แต่ยังเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, รูปแบบการบริหารจัดการ, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, ผลการทดลองใช้รูปแบบ

Abstract

This Article aimed to study (1) Implement a management model for transmitting local wisdom in secondary schools (2) Evaluate the effectiveness and benefits of the management model in transmitting local wisdom in secondary schools. The research employed a participatory action research (PAR) design. The research site was Thapla Prachauthit School, located in Tha Pla District, Uttaradit Province. The target groups included 33 teachers, 12 students, 12 basic education board members and parents, and 12 local wisdom scholars affiliated with Thapla Prachauthit School in the 2024 academic year. A purposive sampling method was used. The research instruments consisted of: 1. A questionnaire, and 2. Focus group discussions. Data were analyzed using means, standard deviations, and Content Analysis. The research results were found as follows;

1. The management model for transmitting local wisdom in secondary schools was found to be highly effective overall ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.33). Specifically, teachers rated the model at the highest level ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.31), school board members and parents also rated it at the highest level ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.44), while local wisdom scholars rated it at a high level ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.24).

2. The model proved beneficial as teachers, students, local wisdom scholars, school board members, and parents all played active roles in the management process to transmit local wisdom. The model integrated local wisdom into the school curriculum and utilized resources and technology to facilitate transmission in creative and modern ways, enhancing learning efficiency in the digital age. It fostered strong relationships between schools and communities and contributed to the preservation of local wisdom. The community served not only as a vital source of knowledge but also as a driving force in promoting education that meets local needs.

Keywords: Local Wisdom, Management Model, Participatory Action Research, Model Implementation Results

บทนำ

"การศึกษาจะต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในสามด้าน คือ 1)ให้มีความรู้คิดอ่าน สามารถดำรงชีพได้อย่างพอเพียง 2)ให้มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ 3)ให้มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย และรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน เพื่อให้สามารถดำรงตนและประกอบอาชีพในสังคมได้อย่างเป็นสุข ทั้งนี้ต้องถือว่าความรู้และคุณธรรมเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน" (พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9) บริบทของการศึกษาไทยในยุคปัจจุบันการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุล ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นผ่านการศึกษา ภายใต้อุดมคติ "คนไทยทุกช่วงวัยมีคุณภาพ ศักยภาพสูง และเป็นพลเมืองดี" แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) และจากนโยบายกระทรวงศึกษาธิการกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.

2566 มุ่งเน้นให้สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning และการพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม เข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรม และสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อระบบการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เกิดจากประสบการณ์จริงของชุมชน และสะท้อนถึงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ (พนม คลีฉายา, 2562) ในบริบทของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโลกที่แท้จริง พัฒนาทักษะชีวิต และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ในตำราและประสบการณ์จริง แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาประสบความสำเร็จ แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ที่เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่นมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (วัฒนา พันธุ์พฤกษ์, 2564) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) โดยใช้กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การศึกษาภาคสนาม การฝึกอาชีพ และโครงการพิเศษที่เกี่ยวข้องกับชุมชน (จิตรา ตั้งเจริญดี, 2563) การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตร (Curriculum Integration) เช่น การสอดแทรกองค์ความรู้ด้านหัตถกรรม ศิลปะพื้นบ้าน การเกษตร และอาหารพื้นเมืองในวิชาต่าง ๆ (ปริญา นาคฉัตรีย์, 2560) การบริหารเชิงบูรณาการ (Holistic Management) ที่เน้นให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (สนั่น เทพศรี, 2562)

จากบริบทและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของชุมชนผ่านกาลเวลา มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น (พนม คลีฉายา, 2562) โดยแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาในบริบทนี้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Inclusive Participation) เป็นแนวคิดที่เน้นให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีบทบาทร่วมกันในการจัดการศึกษา (วัฒนา พันธุ์พฤกษ์, 2564) การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน (Integration of Local Wisdom into Curriculum) เป็นการนำองค์ความรู้จากชุมชนมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนผ่านวิชาต่าง ๆ เช่น ภาษาไทย สังคมศึกษา และศิลปะ (จิตรา ตั้งเจริญดี, 2563) การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Experiential Learning) เป็นแนวคิดที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงผ่านกิจกรรม เช่น การฝึกงาน การศึกษาภาคสนาม และการทำโครงการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (สมชาย นิลอาธิ, 2561)

ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นแนวทางที่สามารถปรับใช้ได้จริง ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะชีวิต และความเข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น พร้อมสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนอย่างครบวงจร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา มีรากฐานจากงานของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน โดยสามารถสังเคราะห์แนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

ลิปพนนท์ เกตุทัต (2552) เสนอว่าการบริหารสถานศึกษาควรยึดแนวทางการบริหารเชิงคุณภาพ ซึ่งผสมผสานความรู้ทางด้านวิชาการเข้ากับทักษะการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย

อารุง จันทวานิช (2542) ให้ความสำคัญกับการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนอย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับชุมชนและบริบทของท้องถิ่น

อัจฉรา จงดี (2560) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการดำเนินงานที่มีหลักเกณฑ์เพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุดอันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นซึ่งหลักการที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุดขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 3 อย่าง คือ 1) เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection) 2) ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training) 3) หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการสถานศึกษาเน้นให้ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการบริหารเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) การวิเคราะห์สถานการณ์ และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ โดยการบูรณาการทรัพยากรทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งต่อผู้เรียน โรงเรียน และชุมชนโดยรอบ

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2553) กล่าวว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของวงกลองยาวในอำเภอปรานบุรีใช้วิธีการสอนแบบบอกเล่าและการปฏิบัติจริง เพื่อรักษาและสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา (2559) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียนได้ โดยการสร้างและประเมินรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและโรงเรียน

ปนัดดา สัพโส (2559) กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิสามารถส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชนได้ โดยการพัฒนาแนวทางการถ่ายทอดที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

ศรีจันทร์รัตน์ กันทะวัง (2559) กล่าวว่า การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเพิ่มความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติ และจิตสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ศิริวรรณ วัฒนวัฒนวรชัย (2561) กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีองค์ประกอบที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

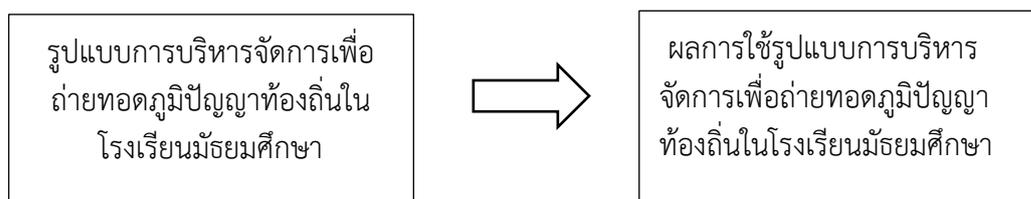
ธมนพัทธ์ ศรีชะพลภูสิทธิ (2562) กล่าวว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มทอผ้าไหมยกทองจันทร์โสมมาใช้รูปแบบการสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อรักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรผสมผสานแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการบูรณาการทรัพยากรทั้งภายใน

และภายนอกโรงเรียนเข้าด้วยกัน ขณะเดียวกัน การถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเกิดผลสูงสุดเมื่อใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่น ผสานเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้และหลักสูตรอย่างเป็นระบบ การประสานแนวคิดทั้งสองด้านนี้ช่วยสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาและการถ่ายถอดความรู้ที่ส่งเสริมทักษะชีวิต ความเข้าใจวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่นของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่ง ประกอบด้วยเนื้อหาองค์ประกอบ 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 หลักการ (Principles = P) ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ (Objective = O) ส่วนที่ 3 สารสำคัญ (Summary) ส่วนที่ 4 องค์ประกอบ (Element) มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน 3) การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านและชุมชน 4) การเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่เน้นชุมชนเป็นฐาน 5) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง 6) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการถ่ายถอดและการเก็บรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น 8) การประเมินผลการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล และส่วนที่ 5 ประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการในการถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

3. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู จำนวน 33 คน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง จำนวน 12 คน ปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 12 คน นักเรียนจำนวน 12 คน ของโรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

1. รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา

2. แบบสอบถามการดำเนินเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษามาตราแบบส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประชุมครู ปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง และผู้บริหารระดับสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. นำรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ไปทดลองใช้กับโรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2567

ระดับการพัฒนา	ครู (n = 33)			คณะกรรมการ สถานศึกษาและ ผู้ปกครอง (n = 12)			ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น (n = 12)			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย	\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
องค์ประกอบที่ 1 โรงเรียน เป็นศูนย์กลางการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.67	0.48	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.63	0.49	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 การบูร ณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ากับหลักสูตรการเรียน การสอน	4.64	0.60	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.41	0.51	มากที่สุด	4.60	0.56	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 การมี ส่วนร่วมของปราชญ์ ชาวบ้านและชุมชน	4.70	0.53	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด	4.33	0.49	มากที่สุด	4.63	0.52	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 การ เรียนรู้เชิงปฏิบัติที่เน้น ชุมชนเป็นฐาน	4.61	0.56	มากที่สุด	4.58	0.67	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.61	0.56	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 การมี ส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง	4.67	0.54	มากที่สุด	4.58	0.67	มากที่สุด	4.58	0.52	มากที่สุด	4.63	0.56	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 6 การ สนับสนุนจากหน่วยงาน ภายนอกและองค์กรที่ เกี่ยวข้อง	4.64	0.48	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.25	0.75	มากที่สุด	4.56	0.57	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 7 การใช้ เทคโนโลยีเพื่อการ ถ่ายทอดและการเก็บ รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.64	0.55	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.42	0.51	มากที่สุด	4.60	0.53	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 8 การ ประเมินผลการเรียนรู้ผ่าน ระบบดิจิทัล	4.64	0.47	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.61	0.49	มากที่สุด
ส่วนที่ 5 ประสิทธิภาพใน การถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่น	4.65	0.36	มากที่สุด	4.60	0.52	มากที่สุด	4.60	0.15	มากที่สุด	4.63	0.35	มากที่สุด
โดยรวม	4.67	0.31	มากที่สุด	4.67	0.44	มากที่สุด	4.45	0.24	มากที่สุด	4.62	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนท่าปลาประชานุกูล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.62, S.D.=0.33) โดยครูมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.31) คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.44) ปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.45, S.D.=0.24) ส่วนที่ 1 หลักการมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.59, S.D.=0.40) ลำดับที่สูงที่สุดคือ คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.71, S.D.=0.52) ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์มี

ภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.63, S.D.=0.41) ลำดับที่สูงที่สุดคือคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.75, S.D.=0.45) ส่วนที่ 3 สารสำคัญมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.63, S.D.=0.35) ลำดับที่สูงที่สุดคือครูในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.68, S.D.=0.32) ส่วนที่ 4 องค์ประกอบที่ 1 โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.63, S.D.=0.49) ลำดับที่สูงที่สุดคือครูในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.48) องค์ประกอบที่ 2 การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน มีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.63, S.D.=0.49) ลำดับที่สูงที่สุดคือครูในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.48) องค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนชาวบ้านและชุมชนมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.63, S.D.=0.52) ลำดับที่สูงที่สุดคือคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.48) องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่เน้นชุมชนเป็นฐานมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.61, S.D.=0.59) ลำดับที่สูงที่สุดคือประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.49) องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.63, S.D.=0.56) ลำดับที่สูงที่สุดคือครูในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.54) องค์ประกอบที่ 6 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.56, S.D.=0.57) ลำดับที่สูงที่สุดคือครูในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.64, S.D.=0.48) องค์ประกอบที่ 7 การใช้เทคโนโลยีเพื่อการถ่ายทอดและการเก็บรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.60, S.D.=0.53) ลำดับที่สูงที่สุดคือคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.49) องค์ประกอบที่ 8 การประเมินผลการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัลมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.61, S.D.=0.49) ลำดับที่สูงที่สุดคือครูในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.64, S.D.=0.47) ส่วนที่ 5 ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีภาพรวมในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.63, S.D.=0.35) ลำดับที่สูงที่สุดคือครูในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.65, S.D.=0.36)

2. ผลการประเมินประสิทธิผลความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus group discussion) พบว่า ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหาร และประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัศึกษามีประสิทธิผลความเป็นประโยชน์โดย

ครูมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้เกิดการร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ทำให้นักเรียน ครู และชุมชนได้รับความรู้ที่มีคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การศึกษา และการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งทั้งครูและประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้และสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำรงชีวิตและการต่อยอดในอนาคต รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อครู นักเรียน และชุมชนในหลายมิติ ครูสามารถใช้รูปแบบนี้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในท้องถิ่น ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จะช่วยสร้างนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถ และจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนและสังคมในระยะยาว

นักเรียนมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการนี้เน้นการมีส่วนร่วมและกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่สร้างความตื่นตัว สนุกสนาน ปฏิบัติได้จริง รวมถึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจในกระบวนการเรียนรู้ การใช้รูปแบบการบริหารจัดการนี้ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความรู้ที่มีคุณค่าและสามารถนำไปใช้ในหลากหลายด้าน ทั้งในชีวิตประจำวัน การศึกษา และการพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตที่ยั่งยืน รูปแบบการบริหารจัดการ

เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้นักเรียนได้รับประโยชน์ในมิติที่หลากหลาย ตั้งแต่การเรียนรู้เนื้อหาเชิงลึก การพัฒนาทักษะชีวิต และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ไปจนถึงการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ในอนาคต

คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างแท้จริง โดยการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนชาวบ้านและผู้ปกครองมีบทบาทในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งยังช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้กับนักเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียนในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูองค์ความรู้ท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย ถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและศักยภาพของตนเองในการเป็นพลังขับเคลื่อนการศึกษาและพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

กลุ่มประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการนี้ทำให้ประชาชนชาวบ้านมีบทบาทสำคัญในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มช่องทางการร่วมมือกันในชุมชน มีการสนับสนุนทรัพยากร และการนำเทคโนโลยีมาช่วย ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนให้แน่นแฟ้น รูปแบบการบริหารจัดการนี้ช่วยให้ประชาชนชาวบ้านมีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษา โดยเน้นการอนุรักษ์ ถ่ายทอด และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเยาวชน ความรู้ที่เกิดขึ้นสามารถนำไปใช้ในมิติต่าง ๆ เช่น การพัฒนาชุมชน การสร้างรายได้ และการสร้างความยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ รูปแบบการบริหารจัดการนี้ช่วยให้ประชาชนชาวบ้านได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาการศึกษา นอกจากการสร้างคุณค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานอื่น ๆ รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมพบว่า ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.62$, S.D.=0.33) โดยครูมีภาพรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, S.D.=0.31) คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองมีภาพรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, S.D.=0.44) ประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีภาพรวมในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.24) ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งผลให้เกิดการร่วมมือของทุกภาคส่วนมีบทบาทเข้ามาทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรจากชุมชน ประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยลดภาระการเตรียมการสอนของครูและเพิ่มประสิทธิภาพการสอน เนื่องจากรูปแบบนี้ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชน และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง นักเรียนมีการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง นักเรียนมีความสนใจและตื่นตัวมากขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากสามารถเห็นความเกี่ยวข้องของความรู้ที่เรียนกับวิถีชีวิตและบริบทชุมชน ความร่วมมือในกลุ่มทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมผ่านกิจกรรมที่เน้นการแก้ปัญหาและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ดีในการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาย อุกุมพร (2564) ได้ค้นพบว่า การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นกรรมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์ของผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากนักเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูก หลาน พี่ น้อง เพื่อน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนโดยทั่วไป และมีผู้สนใจเข้าเรียนรู้หลากหลาย การเรียนทั้งที่เรียนเป็นกลุ่มหรือเรียนแบบตัวต่อ

ตัวก็มี และสอดคล้องกับงานวิจัยของดารุณี เดชยศดี (2562) ซึ่งวิจัยการพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา พบว่าการส่งเสริมความร่วมมือสถานศึกษาได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และประสานความร่วมมือกับวิทยากรเพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ กิจกรรม ดำเนินการประชุมวางแผนพัฒนาการศึกษาโดยความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ผลการประเมินประสิทธิผลความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง และปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการนี้มีประสิทธิผลความเป็นประโยชน์เนื่องจากครู ปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองได้มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับประสบการณ์ในชีวิตจริง การใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยี ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นแนวทางที่สร้างสรรค์และทันสมัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล การนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับทรัพยากรในท้องถิ่นไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ยังช่วยเชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่นกับโลกยุคใหม่ได้อย่างมีความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสร้างผลลัพธ์ในเชิงสร้างสรรค์หลายมิติ ทั้งในด้านการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้คงอยู่ ชุมชนไม่เพียงเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ แต่ยังเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของพัชริน สงวนผลไพโรจน์ (2562) ที่พัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดการเรียนรู้ที่ศัลป์ตามรูปแบบการสอนของกาเยพบว่า การบูรณาการเป็นชุดการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนช่วยในการสืบทอดทางวัฒนธรรมนักเรียนรับรู้ถึงคุณค่าและสุนทรีย์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยแบบการเล่าเรื่องราว การให้ปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนสามารถรับรู้เข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและเห็นคุณค่ามากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงเดือน วินิจฉัย (2561) ที่พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารงานของสถานศึกษาและผู้สนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาผ่านกระบวนการบริหาร การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษานักเรียนมีทักษะการทำงานที่หลากหลาย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ครูมีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายความร่วมมือกัน สถานศึกษามีกิจกรรมตามนโยบายหน่วยงานต้นสังกัดที่บูรณาการสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เช่นเดียวกับพรกานต์ กลมเกลียว (2564) ที่พบว่าการสร้างความสัมพันธ์ชุมชนของภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนและโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการกำหนดเป้าหมาย จัดตั้งองค์กรให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และการชื่นชมยินดีกับผลสำเร็จ หลักการที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับ วรพจน์ อาษารัฐ (2550, หน้า 39) กล่าวว่า ภูมิปัญญากับการพัฒนาเด็กของไทยที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อที่สั่งสมมา และส่งผ่านออกมาเป็นกิจกรรม หลายฝ่ายเห็นความสำคัญของการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้คงอยู่กับชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ความสำเร็จของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีได้อยู่เพียงแคในเชิงเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงกลไกการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน การมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งของทุกภาคส่วน เช่น ผู้นำชุมชน ครู ราษฎรท้องถิ่น และนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอท่าปลาที่มีลักษณะภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตเฉพาะถิ่นอย่างโดดเด่น ทั้งด้านประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติ ได้รับการผนวกเป็นเนื้อหาสาระในหลักสูตรท้องถิ่นและกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เกิดรูปแบบที่เอื้อต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน สร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และเชื่อมโยงชุมชนกับโรงเรียนได้อย่างกลมกลืน นำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบและตอบโจทย์ความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ผลที่ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย: รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์ประกอบ	รายละเอียด/การค้นพบสำคัญ	ความโดดเด่น/ความเป็นประโยชน์
1. ประสิทธิภาพของรูปแบบ (ผลการพัฒนา)	ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.62, S.D.=0.33$)	ทุกคนยอมรับและเห็นผล: ครู, คณะกรรมการฯ, ผู้ปกครอง, ราษฎรชาวบ้าน ล้วนเห็นว่ารูปแบบนี้ช่วยพัฒนาการทำงาน
2. การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน	ครู, นักเรียน, ราษฎรชาวบ้าน, คณะกรรมการฯ และผู้ปกครอง มีบทบาทและส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างแท้จริง	สร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง: โรงเรียนเป็นศูนย์กลางและเชื่อมโยงกับชุมชน (ชุมชนเป็นทั้ง "แหล่งความรู้" และ "กำลังสำคัญ")
3. การบูรณาการในหลักสูตร	มีการ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในหลักสูตรการเรียนการสอน	การเรียนรู้มีความหมาย: นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตัวเองโดยตรง
4. นวัตกรรมและเทคโนโลยี	มีการ ใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยี ในการถ่ายทอด	สร้างสรรค์และทันสมัย: เป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล
5. ผลลัพธ์ทางสังคม	การอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้คงอยู่ และ การส่งเสริมการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น	ยั่งยืนและมีคุณค่า: ไม่ใช่แค่การเรียนการสอน แต่คือการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรมีการนำรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไปเป็นนโยบายให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา นำรูปแบบการบริหารไปใช้ปรับให้กับบริบทของโรงเรียนเพื่อการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่

1.2 โรงเรียน ชุมชน ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วม ส่งเสริม สนับสนุนกันตลอด

1.3 ชุมชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนในจัดตลาดนัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชนได้มีการเสนอผลงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้กลายเป็น Soft Power ของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้เป็นรูปแบบที่ทำให้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่กับชุมชน และสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ สถานศึกษาที่มีบริบทคล้ายกันสามารถนำรูปแบบไปทดลองใช้และทำการวิจัยประเมินผลการใช้รูปแบบ ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านปัจจัยองค์ประกอบ และกระบวนการบริหารด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). รายงานแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จิตรา ตั้งเจริญฤดี. (2563). แนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนประถมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่].
- ดวงเดือน วินิจฉัย. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 13(2), 140–148.
- ดารุณี เดชยศดี. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม].
- ธมนพัทธ์ ศรีชะพลภูสิทธิ์. (2562). รูปแบบการสื่อสารในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มทอผ้าไหมยกทองจันทร์โสมมา จังหวัดสุรินทร์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2553). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน: กรณีศึกษาวงกลองยาวอำเภอลำดวนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นงเยาว์ อุทุมพร. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่].
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปนัดดา สัพโส. (2559). แนวทางการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของคนในชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].
- ประสพชัย พสุนนท์. (2558). ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 375–396.
- ปริญญา นาคฉัตรีย์. (2560). การบริหารจัดการโรงเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่].
- พนกานต์ กลมเกลียว, และคณะ. (2564). รูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(4), 138–151.

- พนม คลี่ฉายา. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงพื้นที่โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่].
- พัชริน สงวนผลไพโรจน์. (2562). การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*, 22(2), 105–119.
- วรพจน์ อาษาธิรัฐ. (2550). *การบริหารการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัฒนา พันธุ์ฤกษ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา].
- ศรีจันทร์ กันทะวงศ์. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวการสอนเชิงประสบการณ์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 8(1), 1–14.
- ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย. (2561). การบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 11(3), 2551–2563.
- สนั่น เทพศรี. (2562). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์].
- สมชาย นิลอาธิ. (2561). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา].
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ฉบับประชาชน: พลิกโฉมประเทศไทยก้าวไปด้วยกัน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิปปนนท์ เกตุทัต. (2552). *การจัดการความรู้กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา. (2559). การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกกเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 10(2), 148–161.
- อัจฉรา จงดี. (2560). *การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].
- อารุง จันทวานิช. (2542). *การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.